

Akreditifli Ödeme Şeklinde Şirketlerin Konuya Hâkimiyetleri ve Rezerv Kesintisi Oluşması Üzerine Ampirik Bir Çalışma¹

*An Empirical Study On Firms' Command Over Transactions With Letter
Of Credit And Formation Of Reserves Offset*

Aykut ALABAYIR

Yalova Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Uluslararası Ticaret ve Finansman YL Programı

Yalova, Türkiye

aykut.alabayir@gmail.com

Özet

Dış ticaret işlemlerinin akışı içerisinde büyük önem arz eden ödemeler konusunda, en mühimi olarak kabul edilen akreditifli ödemelerdir. Türkiye’de akreditif uygulamalarında sorunla karşılaşma oranı dünya ortalamasına bakıldığında oldukça yüksek seviyede gerçekleşmektedir. Bu çalışmada, şirketlerin akreditifli ödemeye uygulamadaki hâkimiyetleri ve konuyla ilgili rezerv kesintisi yaşama durumları araştırılmıştır. Türkiye’nin 2014, 2015 ve 2016 yılları ihracat performansında ikinci sırada yer alan Bursa ilinde gerçekleştirilen çalışmada, büyük sanayi bölgelerinde bulunan 42 adet firma (anonim şirket ve üstü sığata sahip) ile yüz yüze görüşülerek yapılan anket yoluyla veriler toplanmıştır. Bu kapsamda yapılan analizler neticesinde, dış ticaret şirketlerinin akreditif konusuna hâkimiyetleri ve konuyla ilgili rezerv kesintisi yaşanması hakkında elde edilen sonuçlar irdelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: İşletme, Dış Ticaret, İhracat, Akreditifli Ödeme, Rezerv.

Abstract

The most important one of the issues essential to payment process in foreign trade transactions is payment through the letter of credit. The rate of encountering problematic cases in import credit practices in Turkey is relatively high as compared to the world average. In this study, the firms' command in practice over payment through letter of credit and the situations in which they experience problems of reserves offset have been investigated. For this purpose, the data have been collected through a questionnaire study conducted by making face-to-face interviews with the authorized persons of 42 corporations which are located and currently operate in the big industry zones of Bursa, the second city in terms of foreign trade performance for the years 2014, 2015 and 2016. The results of the analyses carried out within the scope

¹ Bu makale Aykut ALABAYIR’ın Yüksek Lisans Tezinden üretilmiştir.

of the study obtained are examined these firms' command of transactions through letter of credit and the frequency of living problems about reserves offset.

Keywords: *Business Administration, Foreign Trade, Export, Letter of Credit, Reserve.*

GİRİŞ

Uluslararası ticaretin işleyişinde ödemelerin düzgün şekilde gerçekleşmesi çok önemli bir unsurdur. Uluslararası ticaret bakımından, küreselleşen dünya ile rekabette daha yeni sayılan Türkiye’de, dış ticaret şirketleri ihracat işlemlerinin uygulaması aşamalarında sorun yaşayabilmektedir. Dış ticarete ödeme yöntemleri bakımından en önemlisi olarak kabul edilen ve aynı zamanda sorun yaşanma olasılığı en yüksek olan akreditifli ödeme yöntemi, dış ticaret şirketlerinin iş akışı içerisinde karşısına çıkan başlıca uygulama konularındandır. Akreditifli ödemelerde yaşanan rezerv kesintileri, işletmelerin mali yapılarını olumsuz yönde etkileyebilecek durumlar yaratabilmektedir. Şirketlerin bütçe dengelerinde, oluşan bu sorunlardan dolayı beklenmedik sapmalar meydana gelebilmektedir. Bu sebeple akreditifli ödeme yöntemine karşı oluşturulan konu hâkimiyeti ile rezerv durumları hakkında edinilen bilgi ve tecrübe, sorun yaşanma olasılığının düşürülmesinde yegâne çözüm seçeneğini oluşturmaktadır.

1. Literatür Taraması

Farklı odak noktalarında risk yönetimi alanında çok sayıda literatür vardır. Bu yayınların çoğunluğu farklı perspektiflerden finansal risk yönetimi üzerine odaklanmaktadır. Bunlar bankacılık, kredi veya borç yönetimi, maliyet yönetimi, pazarlama, karar verme süreci, yasalar gibi konularda finansal risk yönetimi üzerine yapılan çalışmalardır. Bu yayınlar, bu yazının odağı olan akreditifli ödemede risk yaklaşımı ile pek alakalı değildir.

Akreditif işlemleri ile ilgili (Venedikian ve Warfield, 2000), (Burnett, 2004), (Madura, 2003) vb. çok sayıda literatür mevcuttur. Ancak bu çalışmalar analiz eksikliği içermekte, sadece açıklayıcı özellik ve genel kapsam taşımaktadır. (Luxon, 1998), (Karpen, 1995) ve (Schlesinger, 2003) çalışmaları, akreditifleri bir finansman aracı olarak kullanma gereksinimi üzerinedir. (Weissman, 1996) akreditifin türleri üzerine bir çalışma gerçekleştirmiştir. (Metha, 1999) ve (Baker, 2000) çalışmaları, belgesel uyumsuzluklar diğer bir ifadeyle rezerv konusuna değinmektedir. Bu çalışmalar, oluşturulan kontrol listeleri aracılığıyla çözüm odaklı fikir üretmeye çalışan ve özet adımlar içeren genel bir nitelik taşımaktadır.

Akreditif alanında yapılan en geçerli çalışma, ABD’de (Mann, 2000) tarafından gerçekleştirilen bir çalışma olarak karşımıza çıkmaktadır. Mann, akreditif işlemlerinde ortaya çıkan yüksek tutarsızlık oranını araştırmış ve ispatlamıştır. Mann’ın bu makalesine istinaden, (Corre, 2000) gelecekte umut vadeden araştırmaların talebinin oluştuğunu ve bu çalışmanın çığır açtığını söylemiştir. (Katz, 2000) Mann’ın açıklamalarının bir kısmının yaratıcı, ilginç ve şimdiye kadar olan çalışmalara göre orijinal olduğunu ve değerli bir katkı sunduğunu söylemiştir. (Gillette, 2000), Mann’ın akreditif işleminde yer alan bazı tarafları göz ardı ettiği temelinde tartışmıştır.

Akreditifle ilgili diğer çalışmalarda, (Chatterjee, 2001) akreditifli ödeme yöntemi kullanımında izlenecek adımları ve işlemin askıya alınması durumunu diğer bir ifadeyle rezervi açıklamaktadır. (Collins, 2002), bir ihracatçı açısından tanınmamış bir alıcıdan çeşitli şekilde ödeme temin etme yöntemlerinden bahsetmekte ve bazı yöntemlerin

ihracatçı ve alıcı için nasıl daha iyi çalıştığı ve avantaj oluşturduğunu anlatmaktadır. Peşin ödmeden sonra akreditifli ödemenin muhtemel en güvenli seçenek olduğunu belirtmektedir. (Boczko, 2005), çalışmasında bir ihracatçı için alternatif ödeme yöntemlerini tartışmıştır. (Bergami, 2006), Incoterms 2000’de akreditifin gerekliliği ve ödeme riski arasındaki bağlantıyı araştırmıştır. Alternatif teslimat şekillerinin ihracatçının riskini azaltıp azaltmayacağını belirlemek için daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulmasına rağmen ön sonuçlar, uluslararası teslim şekillerinin stratejik kullanımı ile ödeme riskini azaltmanın mümkün olduğunu göstermiştir. (Sirpal, 2009), Brunei Darüsselam’daki dış ticaret firmalarının kullandığı ödeme şekilleri ve döviz kuru risk yönetimlerini incelemiştir. (Bergami, 2010) ihracatta akreditif işlemlerinde risk yönetimi yaklaşımını incelemiştir.

Ulusal literatürdeki çalışmalarda; (Kula, 2001), akreditif işlemlerinde bankalarca yapılacak evrak incelemelerinde benimsenen iki alternatif ilke olan kesin kez uygunluk ilkesi ile esas itibarı ile uygunluk ilkesinin içeriğini açıklamış, bu ilkelerin her birinin benimsenmesinin ihracatçılar için ne gibi sonuçlar otaya koyduğunu tartışmıştır. (Gürtan, 2002), ihracatçılar yönünden akreditif uygulamalarını incelemiş, bir akreditifte mutlaka bulunması gereken, isteğe bağlı bulunan maddeleri ve ödeme şartlarını belirtmiştir. (Reisoğlu, 2005) çalışmasında, hukuki açıdan akreditif ve uygulama sorunlarını incelemiştir. (Birgili vd., 2005) çalışmasında, ihracat işlemlerinde akreditifli ödeme şeklini kullanan işletmelerin özelliklerini, bu ödeme yöntemini tercih etmelerinin sebeplerini ve akreditifli işlemler sırasında karşılaştıkları sorunları Adapazarı ve İstanbul illerinde yerleşik 33 işletme ile yapılan yüz yüze anket yoluyla tespit etmeyi amaçlamıştır. (Polat, 2008), akreditiflerin tarihsel gelişimi ve tanımı ile birlikte belgeler, rezerv konuları ve bu konular kapsamında UCP 600 ile gelen farklılıkları incelemiştir. (Kodalak vd., 2015) çalışmasında, bir katılım bankasından elde edilen veriler ışığında UCP 600’e göre akreditifli ödemelerin bankalardaki güncel uygulamalarını; ülke, teyit, ithalat miktarı ve vade türü açısından irdelemiştir.

2. Akreditifli Ödeme

Bir dış ticaret işleminde tarafların ödeme yöntemlerini; mal ve sektör bazında yerleşik gelenekler, ihracatçı ile ithalatçı arasındaki güven derecesi, ithalatçının ödeme gücü, tarafların ülkelerinin ekonomik ve ticari politikaları gibi faktörler belirlemektedir. (Onursal, 1996: 268). Bu faktörler dikkate alındığında uluslararası ticarete kullanılan bir çok ödeme yöntemi içerisinde en güvenilir ve oldukça yaygın olanı akreditifli ödemedir (Birgili vd., 2005: 88).

Akreditif en anlaşılır tanımıyla şartlı bir banka taahhüdüdür. İthalatçının (amir) istek ve talimatları doğrultusunda hareket eden amir bankanın belirli miktar paraya kadar, belirli bir vade tarihinde, akreditifte istenen belgeler karşılığında ve yine akreditifte öngörülen şartların yerine getirilmesi kaydıyla, ihracatçıya (lehdar) ödeme yapacağını, lehdarın hazırlayacağı poliçeleri kabul edeceğini yazılı olarak taahhüt etmesi anlamına gelmektedir. İthalatçının bankası söz konusu taahhüdü doğrudan ihracatçıya verebildiği gibi, ihracatçı lehine ihracatçının bankasına da verebilir. Sistemin uluslararası özelliğinden dolayı bu durumlarda ihracatçının bankasının ihbar etme, teyir etme, iştirah etme, ödeme ve poliçe kabul etme yetkileri vardır. Bu yetkilerin çeşitlerini akreditifi açan banka belirlemektedir (Yeni, 2005: 21).

Akreditifli ödeme veya kısaca akreditif, uluslararası işleyişte aynı anlama gelen çeşitli kalıplarla kullanılmaktadır. Bunlar;

- Documentary Credit (Vesikalı Kredi)
- Letter of Credit (Kredi Mektubu)
- Documentary Letter of Credit (Vesikalı Kredi Mektubu)
- Commercial Letter of Credit (Ticari Kredi Mektubu) şeklindedir.

Dış ticarete alıcı ve satıcının birbirlerini iyi tanımaması ve ticaret yapılan ülkelerde farklı kambiyo rejimlerinin uygulanması sebebiyle taraflar güvensizlik ve risk içinde bulunmaktadır. İhracatçı sattığı malların ücretini vaktinde tahsil etmeyi, ithalatçı ise bedelini ödediği/ödeyeceği malları anlaşılan tarihte teslim almayı istemektedir. Sözü edilen şartlar altında akreditif her iki taraf için de güvenli bir ödeme şeklidir (Kodalak vd., 2015: 4). Vesikalı kredi mektupları veya vesikalı krediler, alıcı ve satıcının çıkarlarını yüksek düzeyde korumak için kullanılırlar (Sirpal, 2009: 2).

2.1. Akreditifli Ödeme Türleri

Taraflara Sağladığı Güvence Açısından Akreditifler

Dönülebilir / Kabili Rücu Akreditif (Revocable Letter of Credit): Bu akreditifte amir banka tarafından lehdarın onayını almadan akreditifin her an iptali veya şartlarında değişiklik yapılması mümkündür. İhracatçı tarafından kullanılmaması gereken, güvenilirliği olmayan bir akreditif türüdür. (Kavak, 2000: 96).

Dönülemez / Gayrikabili Rücu Akreditif (Irrevocable Letter of Credit): Akreditifte öngörülen belgelerin ibrazı ve bunların akreditif koşullarına uygunluğunun saptanması halinde, akreditif bankasının kesin ödeme taahhüdünde bulunduğu akreditif türüne “dönülemez akreditif” denilmektedir (Toroslu, 2000: 8). Gayri kabulü rücu akreditif, dört tarafın her birinin (özellikle ihracatçının) ayrı ayrı onayı olmadıkça değiştirilemeyen ve iptal edilemeyen bir akreditif türüdür (Kemer, 2005: 362).

Ödemeden Sorumlu Olan Taraf Açısından Akreditifler

Teyitli Akreditif (Confirmed Letter of Credit): Teyitli akreditif, muhabir banka, akreditifi lehbara ihbar ederken amir bankanın talimatına dayanarak kendi teyidini de getireceğine dair sorumluluk almış olmasıdır (Çınar, 2005: 175). Bir akreditifin teyitli olması şartı, yabancı bankanın taahhüdüyle yetinmeyerek kendi ülkesindeki bir bankanın da taahhüdünü isteyen satıcının talebinden kaynaklanabilir (Dölek, 1999: 35).

Teyitsiz Akreditif (Unconfirmed Letter of Credit): Akreditif işleminde amir banka dışında bir bankanın ödeme yükümlülüğüne girmemesi ve ihracatçıya sadece akreditifi ihbar etmesi teyitsiz akreditiftir. İhbar bankası yalnızca gelen akreditifin doğruluğunu kontrol eder ve herhangi bir risk üstlenmez (Yeni, 2005: 27).

Ödeme Şekli Açısından Akreditifler

Vesaik İbrazında Ödemeli Akreditif (Sight Payment): Akreditifte şart koşulan belgelerin ibraz edilmesi ve bu belgelerin amir banka tarafından uygun bulunması üzerine akreditif bedelinin görüldüğü anda ödendiği akreditif türüdür. Akreditif teyitsiz

ise ödeme amir banka tarafından belgeler görüldüğünde yapılır. Teyitli ise ödeme ihracatçının bankasınca belgeler görüldüğünde yapılır (Ünusan ve Camitez, 2014: 267).

Kabul Kredili / Poliçe Kabullü Akreditifler (Acceptance Letter of Credit): Yapılan sözleşmede taraflar poliçeli bir akreditifin açılmasını kararlaştırmış iseler akreditife dahil belgelere ek olarak, vadeli bir poliçe de bankaya ibraz edilir (Bozkurt, 2006: 36). Akreditif teyitli ise, poliçede borçlu olarak ihracatçı kendi bankasını gösterir. Eğer akreditif teyitsiz bir akreditif ise poliçenin ödenmesinden amir banka sorumludur (Özalp, 2004: 125).

Vadeli Akreditif (Deferred Payment Letter of Credit): Vadeli akreditif, kabul kredili / poliçe kabullü akreditifle aynı özelliklere sahiptir. Bu tür akreditifte poliçe düzenlenmez. Akreditifin kendisi bir finansman aracıdır. Söz konusu akreditif teyitli ise ihracatçının bankası vadede ödemeyi garanti eder. Teyitsiz ise ithalatçının bankası yani amir banka ödemeyi garanti eder (Kemer, 2009: 186).

İştirah Akreditif (Negotiable Letter of Credit): UCP 600'e göre iştirah, iştiraya yetkili kılınan banka tarafından vesaikin satın alınması anlamına gelmektedir. Amir banka, iştirah eden ödemeyi, akreditif şartlarına uygun olarak düzenlenmiş belge ve\ veya poliçe kendisine ulaştıktan sonra yapacaktır. İştirah işlemlerinde iştirah bankası kendi kaynağını kullanarak ödeme yapacaktır. İştirah akreditifleri, kabul kredili akreditif ile benzer özellik göstermektedir. Aradaki tek fark; iştirah akreditifinde poliçe görüldüğünde bir vadeyi içermektedir, hemen paraya dönüştürülebilir ya da daha sonraki bir vadeyi içermekle birlikte kabulden sonra hemen iskonto ettirilmektedir (Kaya, 2002: 16).

Özel Akreditifler

Kırmızı Şartlı / Peşin Akreditif (Red Clause Letter of Credit): Red Clause, bir akreditif mektubuna kırmızı puntolu olarak yazılmış ve ihraç konusu malın satın alınması ile yükleme masraflarını karşılaması amacıyla akreditif lehtarına (ihracatçıya), aracı bankanın avans mahiyetinde peşin ödeme yapmasını sağlayan şartı ifade etmektedir. İhracatçı söz konusu bedelin döviz karşılığında yerel para karşılığını yetkili bankadan çekebilmektedir (Akın, 2014: 187).

Yeşil Şartlı Akreditif (Green Clause Letter of Credit): Yeşil şartlı akreditif, ihracatçının malları sevk etmesinden önce akreditiften tahsilat yapmasına imkân sağlamaktadır. Burada yapılan peşin ödemeler malların mülkiyetini bankaya teslim eden ambar teslim makbuzları (ambar firması tarafından düzenlenen ve söz konusu malların değerini belirten belgeler) ile güvence altına alınmaktadır. Ambar teslim makbuzları ambar firması tarafından düzenlenen ve söz konusu malların değerini belirten belgelerdir (Kızıl ve Şoğur, 1997: 107).

Devredilebilir Akreditif (Transferable Letter of Credit): Devredilebilir akreditif, orijinal lehtarın varolan bir akreditif alacağının tamamını veya bir kısmını başka bir şahsa (genellikle malların son tedarikçisine) devrettiği bir akreditiftir. Genelde araçlar tarafından bir finansman aracı olarak kullanılır. (Hinkelmann, 2002: 102).

Döner / Rotatif Akreditif (Revolving Letter of Credit): Lehdar ve amir arasında yapılan sözleşme çerçevesinde süreklilik gösteren, kullanımından sonra süre ve şartlarında değişiklik olmadan yenilenen akreditif türüdür. Eğer alıcı ve satıcı arasında kısım kısım yapılacak bir mal sevkiyatı anlaşması varsa her seferinde yeni bir akreditif açılması yerine yenilenebilir (rotatif) akreditif açılması yoluna gidilir. Bu sayede belirli

aralıklarla yapılacak mal sevkiyatlarında her seferde yeni bir akreditif açılması önlenerek zaman ve komisyon giderlerinden tasarruf edilmiş olur (Ekici, 1995: 36).

Karşılıklı Akreditif (Back To Back Letter Of Credit): Genellikle transit ticaret işlemlerinde karşımıza çıkan bu akreditif türünde, lehdar akreditifi ihbar eden bankaya lehine açılmış olan akreditifi teminat olarak göstermek suretiyle ikinci bir lehdar lehine akreditif açılmasını ister. Kabul olunduğu takdirde ilk akreditif koşullarında yeni bir akreditif açılır. İlk lehdar, yeni akreditif bedelinin ödenmesi konusunu, ilk akreditif bedelinin tahsili konusuna bağlayamaz. Bankayı ayrıca ramburse etmesi gerekir. Ramburse etmek, bu bankanın lehdara ödediği belge (vesaik) tutarını kendisine ödeyecek olmak demektir (Özalp, 2004: 116).

Teminat / Garanti Akreditif (Stand by Letter Of Credit):

Bu akreditif türünde banka, amirin lehdara karşı sorumluluğunu yerine getirmediği durumlarda devreye girer ve ödemeyi kendisi gerçekleştirir. Standby akreditifler yükümlülüklerin yerine getirilmemesi, işin yapılmaması durumunda ödemenin garantisi olarak açılırlar. Akreditifte amaç, belge karşılığında sorumlulukların aynı anda yerine getirilmesini sağlamaktır, teminat akreditifinde ise amaç, amirin yükümlülüklerini yerine getirmemesi durumunda lehdarı ortaya çıkabilecek zararlardan korumaktır (Lombardini, 2002: 321).

2.2. Akreditifli Ödeme ve Rezerv Kesintisi Oluşması

Akreditifli ödemede rezerv olup olmadığına, bankalar kendilerine ibraz edilen evrakları inceleyerek karar vermektedirler. İncelenen evrakların akreditif şartlarını doğru olarak yansıtması gerekmektedir. Akreditif metni ile evraklar arasındaki herhangi bir uygunsuzluk rezerv olarak tanımlanmaktadır (Yılanlı, 2003: 71).

Akreditifli ödeme yönteminde rezervin ortaya çıkmasının ana sebebi, akreditif işlemlerinin vesaike dayalı olarak yürütülmesine bağlı olarak bankaların söz konusu belgeleri dikkatle incelemesidir (Pekcan ve Üçdal, 1992: 27).

Akreditifli ödeme işlemi için vesaikin önemi çok büyüktür. UCP 600 broşürü madde 5'te (bankalar belgelerin ilişkili olabileceği malları, hizmetleri veya yapılan işleri değil, belgeleri göz önünde bulundurarak, belgeler üzerinden işlem yaparlar) belirtildiği üzere, akreditifli ödeme işlemleri sadece vesaik (belge) göz önünde bulundurularak yürütülür.

Milletlerarası Ticaret Odasına göre, akreditifli ödeme işleminde belgelerin uygunsuzluğu yüzde yetmiş oranlarında seyretmektedir. Çoğu durumda, ihracatçılar ödemeyi alamama riskine maruz kalmaktadır. Bunun detayında belgeler üzerinde gereken bilgilerin yer almaması söz konusudur. İhracatçılar, ödemelerini garantiye almak için akreditifli ödemeleri kullanırken, uygun nitelikte olmayan belgelerin ibrazı ile bu garantiden mahrum kalabilmektedirler (Bergami, 2007: 42).

Yapılan bir araştırmada incelenen 500 akreditifte belgelerin yüzde 73'ü rezervli olarak tespit edilmiştir (Dolan, 2002: 1-3). Rezervlerle ilgili yapılan diğer bir araştırmada ise en fazla rezerv oranlarının ticari fatura, poliçe, paketleme listesi, konşimento, sigorta belgesi (poliçesi), menşe şahadetnamesi, denetim belgesi ve karantina belgesinde olduğu görülmüştür (Bergami, 2006: 8). Genel olarak ifade edilecek olursa, aslında rezerv konusunu teşkil eden belgelerin büyük bir kısmı ihracatçı tarafından üretilen belgelerdir. Yani ihracatçı firmalar, büyük oranda

kendilerinden kaynaklanan nedenlerle akreditif kapsamındaki haklarını riske atabilmektedirler (Polat, 2008: 215).

3. Araştırmanın Amacı ve Önemi

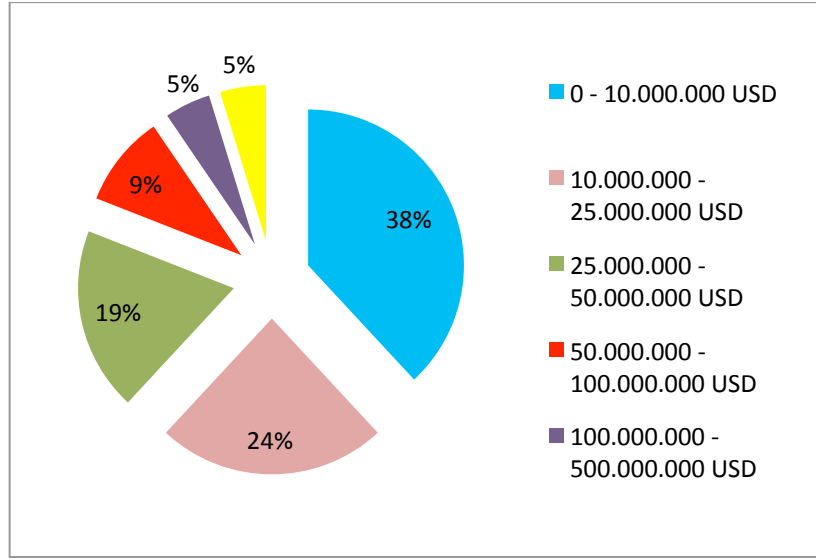
Dış ticaret şirketlerinin akreditifli ödeme şekline uygulamadaki hâkimiyetleri ve konuyla ilgili rezerv kesintisi yaşama durumlarının incelenmesi bu ampirik araştırmanın ana amacını oluşturmaktadır. Bu bağlamda, akreditifli ödeme konusuna hâkimiyet ve rezerv kesintisi yaşama durumlarının analizine yönelik kapalı uçlu sorulardan oluşan bir anket çalışmasının sonuçlarına ve ulaşılan tespitlere yer verilmiştir. Nihai anket sorularının oluşturulması öncesinde, daha küçük bir örneklem üzerinde söz konusu kapalı uçlu soruların üretilmesine olanak tanıyacağı düşünülen, açık uçlu sorulardan oluşan bir mini anket uygulanmıştır. Öncül anket çalışmasının cevapları doğrultusunda, nihai anket soru metni elde edilmiştir. Nihai anket sorularına verilen cevaplar ışığında, uygun istatistiksel test teknikleri kullanılarak çalışma kapsamında incelenen spesifik değişkenler ve cevaplayan karakteristikleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı sınıanmıştır. Test sonuçları dikkate alınarak, incelenen sektörlerle ışık tutacağı düşünülen bazı vardamalarda bulunulmuştur. Ayrıca yapılan bağlantı testi sonuçları ışığında, ilgili sektörlerin uygulamada yaşadığı sorunlara çözüm üretebilmesine olanak tanıyacak makro politikaların geliştirilmesine yardımcı olunması hedeflenmektedir.

4. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmada, kapalı uçlu sorulardan oluşan anket çalışması yardımıyla çeşitli imalat sektörlerinde faaliyet gösteren dış ticaret şirketlerinin akreditifli ödeme konusuna uygulamadaki hâkimiyetleri ve konuyla ilgili rezerv kesintisi yaşama durumlarının incelenmesi söz konusudur.

Araştırmanın evrenini Bursa'da faaliyet gösteren ve uluslararası ticaret faaliyeti içerisinde olan şirketler oluşturmaktadır. Uygun örneklemin oluşturulması amacıyla Uludağ İhracatçılar Birliği'nden Bursa'da faaliyet gösteren ve ihracat yapmakta olan tüm şirketlerin listesi elde edilmiştir. Bu listede yer alan 2.179 şirket arasından anonim şirket ve üzeri sığata sahip 492 şirket, araştırmanın ana kütlesi olarak kabul edilmiştir.

Listede yer alan firmalar arasından birebir irtibat kurulabilecek durumda olan 42 şirket *kolayda örnekleme tekniği* yardımıyla örnekleme dâhil edilmiştir. Bursa Serbest Bölgesi, Organize Sanayi Bölgesi, Nilüfer Organize Sanayi Bölgesi, Demirtaş Organize Sanayi Bölgesi, Kayapa Sanayi Bölgesi ve Akçalar Sanayi Bölgesi ziyaret edilerek örnekleme oluşturan söz konusu firmaların dış ticaret yetkilileriyle yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Şekil 1'de, ankete katılan 42 şirketin yıllık dış ticaret hacmi istatistikleri ifade edilmektedir.

Şekil 1. Anket Katılımcılarının Dış Ticaret Hacmi Profilleri

Görüşme yapılan firmaların 18'i otomotiv, 15'i tekstil, 4'ü makine imalatı, 1 tanesi gıda ve kalan 4'ü ise diğer sektörlerde faaliyet göstermektedir. Diğer sektör kümesi, rafli sistemler imalatı gibi alt imalat sektörlerini kapsamaktadır. Ana kütle yaklaşık %9'unu temsil eden örneklem firmalarının hepsi anonim şirket ve üzeri nitelik taşımaktadır. Bununla birlikte, Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) tarafından 2014 yılı için yapılan "İhracatta İlk 1000 Firma" araştırmasında, Bursa ilinde faaliyet gösterip ihracat hacmi ile Türkiye'de ilk 1000 firma arasına giren 14 şirket de örneklem içerisinde yer almıştır.

Analiz ve testler öncesinde, ilgili alanda yapılmış çalışmaların çok az bulunması, değinilen çalışma konusunda spesifik özellik taşıyan bir çalışmanın olmaması ve doğrudan ulaşılabilecek ikincil verilerin saha gerçeğini tam anlamıyla yansıtan nitelikte olmaması, birincil veri toplama seçeneğini bir zorunluluk olarak karşımıza çıkarmıştır. Birincil veri toplama aşamasında anket yöntemi tercih edilmiştir. Ayrıca, araştırmanın konusu ve değişkenleri itibarıyla önceden oluşturulmuş ve sınırlanmış spesifik bir anket metninin olmaması, çalışmamıza özgü yeni bir anket metni oluşturmayı gerekli kılmıştır. Bu bağlamda öncelikle nihai anket metnine yön verecek pilot bir anket çalışması gerçekleştirilmiştir.

Söz konusu öncül anket çalışmasında, Bursa Serbest Bölgede faaliyet gösteren 10 adet firma ile yüz yüze görüşülmüş ve firma dış ticaret yetkililerine nihai anket metnine ışık tutacak açık uçlu sorular yöneltilmiştir. Elde edilen cevaplar doğrultusunda 24 sorudan oluşan nihai anket formuna ulaşılmıştır.

Nihai anket formu örnekleme yer alan 42 firmanın dış ticaret yetkilileriyle yapılan görüşmeler neticesinde doldurulmuştur. Böylelikle, %95 güven düzeyinde ana kütle oran tahmininin en yüksek 0,15 hata ile gerçekleştirilebilmesi için gerekli minimum gözlem sayısı olan 40 seviyesi geçilebilmiştir.² Anket metninde yer alan

² Minimum örneklem büyüklüğü, sınırlı ana kütle esasına dayalı $n = \frac{N \cdot Z^2 \cdot p(1-p)}{(N-1)e^2 + Z^2 \cdot p(1-p)}$ formülü yardımıyla hesaplanmıştır. Burada; N anakütle büyüklüğü (492) gösterirken, e, Z ve p notasyonları sırasıyla tolere edilebilir hata oranını (0,15), standart normal dağılım değerini ve istenen olayın gerçekleşme olasılığını ifade etmektedir. p'nin tespitine ilişkin bir pilot çalışmanın var olmaması nedeniyle, sonucu maksimum kılacak 0,50 değeri atanmıştır.

bazı sorularda cevaplayanlara birden fazla seçeneği tercih edebilme opsiyonu sunulmuştur. Bu nedenle, söz konusu sorularda cevap sayısı örneklemdaki firma sayısının üzerinde çıkabilmiştir.

Analize hazır hale getirilen veri seti yardımıyla öncelikle analiz kapsamında yer alan sorular bazında fonksiyonel yorumların üretilebileceği frekans tabloları oluşturulmuştur.

Araştırma hipotezlerinde değişkenler veya karakteristikler arasındaki ikili ilişkilerin istatistiksel anlamlılıkları ve güçleri sorgulanmıştır. Söz konusu testlerde anlamlılık düzeyi %5 alınmıştır. Araştırma hipotezlerinin test edilmesine amacına yönelik olarak, Ki-Kare bağlantı testi, korelasyon testi ve ilişkilerin gücünü tespit etmeye yönelik simetrik ölçü testleri gerçekleştirmiştir. Anket içerisinde daha ziyade nominal ve ordinal ölçeklerle sayısallaştırılan soruların var olması ve Likert ölçeği ile ifade edilen soruların yer almaması kullanılacak analiz ve tekniklerin kapsamını belirlemiştir. Geçerlilik ve faktör analiz uygulamalarına yer verilmemiştir.

Ki-Kare testleri kapsamında, araştırılan ilişkilerin varlığını sınamak amacıyla Pearson Ki-Kare, Olabilirlik Oranı ve Doğrusal Bağlantı test istatistiklerinden faydalanılmıştır. Diğer yandan, ilişkilerin gücünü ortaya koymak amacıyla nominal değişken karşılaştırmalarında Phi, Cramer's V ve İhtimal (Contingency) Katsayısı test istatistikleri kullanılmışlardır. Ordinal ölçeğe dayalı değişkenlerin arasındaki ilişki gücünün tespitinde ise Kendall's Tau-b, Kendall's Tau-c, Gamma ve Spearman Katsayısı yol gösterici test istatistikleri olmuştur.³

5. Araştırma Bulguları

5.1. Tanımlayıcı İstatistikler

Ankette yer alan ve çalışmamızın kapsamını ilgilendiren 4 soru ve bu sorulara verilen cevaplara ait frekans dağılım tabloları takip eden bölümde sunulmuştur.

Anket Sorusu: Akreditifli ödeme yöntemine ve akreditif açma-kapama konusuna şirket olarak ne derece hâkimsiniz?

Tablo 1: Akreditifli Ödeme Yöntemine Hâkimiyet Sorusu Dağılımları

	Frekans	Cevaplanma Oranı %
Tüm yönleriyle konuya hâkimiz	21	50,00
Akreditif sürecini bir şekilde halledecek kadar bilmekteyiz	7	16,67
Bazen ufak çaplı sorunlar yaşamaktayız ama bunları halledip, süreci tamamlayabiliyoruz	4	9,52
Akreditif konusunu pek bilmiyoruz ve bu ödeme yöntemini kullanmamak için gayret gösteriyoruz.	2	4,76
Hiç kullanılmadı	8	19,05
Toplam	42	100,00

Anket katılımcılarının yarısı akreditifli ödeme şekline tüm yönleriyle hâkim olduğunu ifade etmişlerdir. Bu ödeme şeklinin hiç kullanılmaması %19 ile ikinci sırada

³ Ordinal ölçeğe dayalı sorular ve verilen cevaplar bu makalenin kapsamı dışındadır. Bu nedenle, Kendall's Tau-b, Kendall's Tau-c, Gamma ve Spearman Katsayısı test istatistikleri bulgular içerisinde yer almamaktadır.

cevaplanmıştır. Cevap verenler içinde yaklaşık %5’lik kısım, akreditif konusunu pek bilmediğini ve bu ödeme yöntemini kullanmamak için gayret gösterdiğini belirtmiştir. Cevaplar bütün itibarıyla incelendiğinde özellikle dış ticaret hacmi yüksek, başka bir ifade ile, mali gücü ve gelişmişliği daha iyi kabul edilebilecek şirketlerin tamamının, akreditif konusuna tüm yönleriyle hâkim olduklarını düşündükleri tespit edilmiştir. Mali gücü ve gelişmişliği yüksek olan firmalar hakkındaki akreditif konusuna çok yönlü hâkimiyet algısı, burada görülebilmektedir.

Anket Sorusu: Akreditifli ödemelerde rezerv kesintilerine sebep olan, ticari faturalarda yapılan yanlışlardan hangisi ya da hangileri ile karşılaştınız?

Tablo 2: Ticari Faturalardan Kaynaklanan Rezerv Sorusu Dağılımları

	Frekans	Cevaplanma Oranı %
Hiç kullanılmadı	9	18,37
İhracatçının unvanı ve adresinde değişiklik yapılması	2	4,08
Teslim şeklinin yazılmaması ve akreditif koşulunun dışında olması	4	8,16
Faturanın içeriğinde, tutarsızlık ve teyit edilmemiş silintiler ile kazıntıların varlığı	4	8,16
Faturaların imzalanmaması veya imzaların orijinal olmaması ya da ilgili yetkili tarafından onaylanmaması	2	4,08
Diğer	12	24,49
Sorun yaşanmadı	16	32,65
Toplam	49	100,00

Cevap verenlerin yaklaşık %33’ü ticari faturalarda yapılan yanlışlardan kaynaklanan rezerv kesintisini yaşamadığını belirtmiştir. Yaklaşık %25’lik kısım, “Diğer” şeklinde genellenen “Faturada akreditifle çelişen ifade yanlışlarının bulunması (yazım hatası vb.)” ve “Consignee (Alıcı) isminin yanlış belirtilmesi” gibi sorunların bulunduğu spesifik sorunlar yaşadığını belirtmiştir. “Teslim şeklinin yazılmaması ve akreditif koşulunun dışında olması” ve “Faturanın içeriğinde, tutarsızlık ve teyit edilmemiş silintiler ile kazıntıların varlığı” cevaplarının verildiği gerekçeler kısmı yaklaşık %25 düzeyinde yaşanan sorunlar olarak ifade edilmiştir.

Anket Sorusu: Akreditifli ödemelerde rezerv kesintilerine sebep olan, konşimentolarda meydana gelen hatalardan hangisi ya da hangileri ile karşılaştınız?

Tablo 3: Konşimentolardan Kaynaklanan Rezerv Sorusu Dağılımları

	Frekans	Cevaplanma Oranı %
Hiç kullanılmadı	9	16,67
Bildirim ve alıcıyla ilgili olan bilgilerdeki hatalar ve noksanlıklar	9	16,67
Konşimentonun gerektiği şekilde cirolanmaması ve yanlış cirolanması	4	7,41

Konşimentoda bulunan yükleme kaydı ve tarihinin olmaması ve gerekli imzanın atılmaması	3	5,56
Konşimentoda bulunması gerekli bilgilerin olmaması veya akreditif koşulları ile çelişmesi	10	18,52
Diğer	5	9,26
Sorun yaşanmadı	14	25,93
Toplam	54	100,00

Anket katılımcılarının %25'i konşimentolarda meydana gelen hatalardan kaynaklanan rezerv kesintisini yaşamadığını belirtmiştir. İlgili konu hakkında yaşanan sorunlar içinde “Konşimentoda bulunması gerekli bilgilerin olmaması veya akreditif koşulları ile çelişme” yaklaşık %19 ile ilk sırada, “Bildirim ve alıcıyla ilgili olan bilgilerdeki hatalar ve noksanlıklar” yaklaşık %17 ile ikinci sırada cevaplanmıştır.

Anket Sorusu: Akreditifli ödemelerde rezerv kesintilerine sebep olan, sigorta poliçelerindeki hatalardan hangisi ya da hangileri ile karşılaştınız?

Tablo 4: Sigorta Poliçelerinden Kaynaklanan Rezerv Sorusu Dağılımları

	Frekans	Cevaplanma Oranı %
Hiç kullanılmadı	9	20,00
Sigorta poliçesindeki döviz cinsi ile akreditifteki döviz cinsinin farklı olması	1	2,22
Sigorta poliçesindeki mal tarifi ile akreditifteki mal tarifinin farklı olması	2	4,44
Sigorta poliçesinin akreditif amiri adına düzenlenmesi ve cirosunun yapılmaması	2	4,44
Sigortanın riskleri kapsama almasının, yükleme tarihinden sonra olması	3	6,67
Diğer	6	13,33
Sorun yaşanmadı	22	48,89
Toplam	45	100,00

Cevap verenlerin %20'si bu ödeme şeklini hiç kullanmadığını, yaklaşık olarak yarısı ise ilgili konuda sorun yaşamadığını belirtmiştir. Yaşanan sorunlar içinde, “Diğer” şeklinde genellenen “Poliçenin kısmi olarak Türkçe düzenlenmesi ve kapsamının eksik olması” ve “Akreditifte istenen klozların (sigorta sözleşmelerine eklenen ve sözleşmenin genel ve özel koşullarının taşıdığı yükümlülükleri genişleten veya daraltan belgeler) sigorta tarafınca sakıncalı görülüp yazılmaması” gibi spesifik sorunların bulunduğu cevap yaklaşık %14 oranıyla ilk sırada ifade edilmiştir.

5.2. Araştırmanın Hipotezleri

Akreditife hâkimiyet ve konuyla ilgili rezerv kesintisi yaşama sorununun dış ticaret şirketlerinin mali gücü ve gelişmişliğini ifade eden dış ticaret hacmi ile ilişkisinin araştırıldığı bu çalışmada toplam 4 hipotezin sınaması gerçekleştirilmiştir.

Toplamda 42 dış ticaret firmasının cevaplandırılan anket sorularının bazılarında birden fazla cevap verme opsiyonunun bulunması nedeniyle, bu soruları ilgilendiren hipotezlerin testinde esas alınan cevap sayıları, anket katılımcı sayısından fazla çıkmıştır. Hipotezlerde kapsanan ve bağlantı testleri gerçekleştirilen değişkenlerin tamamı, nominal ölçekle tanımlanmışlardır. Bu hipotezlerde ikili değişkenler veya karakteristikler arasındaki ilişkilerin istatistiksel anlamlılıkları ve güçleri sorgulanmıştır. Testlerde anlamlılık düzeyi %5 alınmıştır.

H₁: Şirketlerin dış ticaret hacmi ile akreditifli ödeme yöntemine hâkimiyeti arasında anlamlı bir ilişki vardır.

65 cevabın incelendiği ve dış ticaret hacmi ile akreditife hâkimiyet konusu arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığının arandığı bu hipotezde, cevaplar üzerinde yapılan analiz ve test sonuçları tablo 5'teki gibidir. Bulgular dikkate alındığında, doğrusal bağlantı istatistiği dışındaki diğer Ki-Kare istatistikleri açısından, iki nominal değişken arasında %5 düzeyinde anlamlı bir bağlantıya rastlanılmamıştır. Söz konusu Ki-Kare bağlantı istatistikleri için %5'den büyük p-değeri hesaplanmıştır. Sonuç itibarıyla Hipotez 1 yeterli kanıtla desteklenememiştir.

Tablo 5: Hipotez 1 Test İstatistikleri

ANALİZ / TEST	TEST İSTATİSTİĞİ	İstatistik Değeri	Asimptotik p-değeri
Ki-Kare Bağlantı Testi	Pearson Chi-Square	23,523	0,264
	Likelihood Ratio	27,110	0,132
	Linear-by-Linear Association	4,178	0,041
Simetrik Bağlantı Gücü Ölçüleri	Phi	0,602	0,264
	Cramer's V	0,301	0,264
	Contingency Coefficient	0,515	0,264

H₂: Şirketlerin dış ticaret hacmi ile akreditifte ticari faturalarda oluşan yanlışlardan rezerv kesintisi olması arasında anlamlı bir ilişki vardır.

65 cevabın analiz edildiği ve dış ticaret hacmi ile akreditifli ödemede ticari faturalarda oluşan yanlışlardan dolayı rezerv kesintisi oluşması arasında muhtemel bir bağlantının sorgulandığı bu hipotez testinin tablo 6'da yer alan sonuçlarına göre %5 düzeyinde iki nominal değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir bağlantı var olduğu anlaşılmıştır. Doğrusal bağlantı istatistiği dışındaki Ki-Kare istatistikleri tümünde p-değeri %5'ten küçüktür. Dolayısıyla Hipotez 2 yeterli kanıtla desteklenmektedir. Bununla birlikte iki değişken arasında en az orta düzeyde güçlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin kanıtları elde edilmiştir.

Tablo 6: Hipotez 2 Test İstatistikleri

ANALİZ / TEST	TEST İSTATİSTİĞİ	İstatistik Değeri	Asimptotik p-değeri
Ki-Kare Bağlantı Testi	Pearson Chi-Square	44,977	0,039
	Likelihood Ratio	49,416	0,014
	Linear-by-Linear Association	0,951	0,329
Simetrik Bağlantı Gücü Ölçüleri	Phi	0,832	0,039
	Cramer's V	0,372	0,039
	Contingency Coefficient	0,640	0,039

H₃: Şirketlerin dış ticaret hacmi ile akreditifte konşimentolarda oluşan yanlışlar sebebiyle rezerv kesintisi olması arasında anlamlı bir ilişki vardır.

65 cevabın analiz edildiği bu hipotezde, tablo 7'de belirtilen bulgular dikkate alındığında, %5 düzeyinde iki nominal değişken arasında anlamlı bir bağlantı söz konusu değildir. Ki-Kare bağlantı istatistiklerinin hepsinde %5'den büyük kuyruk olasılığı söz konusudur. Bu sebeple Hipotez 3 yeterli kanıtla desteklenememiştir. %5 düzeyinde anlamlı kabul edilemeyen bağlantının orta düzeyde güçlü olduğu öngörülmüştür.

Tablo 7: Hipotez 3 Test İstatistikleri

ANALİZ / TEST	TEST İSTATİSTİĞİ	İstatistik Değeri	Asimptotik p-değeri
Ki-Kare Bağlantı Testi	Pearson Chi-Square	22,526	0,834
	Likelihood Ratio	26,511	0,649
	Linear-by-Linear Association	0,598	0,439
Simetrik Bağlantı Gücü Ölçüleri	Phi	0,589	0,834
	Cramer's V	0,263	0,834
	Contingency Coefficient	0,507	0,834

H₄: Şirketlerin dış ticaret hacmi ile akreditifte sigorta poliçelerinde oluşan yanlışlar sebebiyle rezerv kesintisi olması arasında anlamlı bir ilişki vardır.

65 cevabın incelendiği ve dış ticaret hacmi ile akreditifli ödemede sigorta poliçelerinde oluşan yanlışlar sebebiyle rezerv kesintisi yaşanması arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığının irdelendiği bu hipotezde, oluşan sonuçlar tablo 8'deki gibidir. Veriler analiz edildiğinde, %5 düzeyinde iki nominal değişken arasında anlamlı bir bağlantıya rastlanılmamıştır. Ki-Kare bağlantı istatistiklerinin hepsinde %5'den büyük kuyruk olasılığı oluşmuş durumdadır. Bu sebeple Hipotez 4 yeterli kanıtla desteklenememiştir. %10 düzeyinde dahi anlamlı kabul edilemeyen bağlantının gücünün orta düzeyde olduğu söylenebilir.

Tablo 8: Hipotez 4 Test İstatistikleri

ANALİZ / TEST	TEST İSTATİSTİĞİ	İstatistik Değeri	Asimptotik p-değeri
Ki-Kare Bağlantı Testi	Pearson Chi-Square	38,677	0,133
	Likelihood Ratio	42,467	0,065
	Linear-by-Linear Association	1,262	0,261
Simetrik Bağlantı Gücü Ölçüleri	Phi	0,771	0,133
	Cramer's V	0,345	0,133
	Contingency Coefficient	0,611	0,133

SONUÇ

Dış ticaret işlemlerinde ödeme şekli tercihleri, şirketlerin uygulamada karşılaştığı sorunlar ve ticaret yapılan yere göre ödeme şekli tercih nedenlerinin irdelendiği genel anket çalışmamızın bir parçası olarak değerlendirebileceğimiz bu ampirik çalışmamızda, şirketlerin dış ticaret hacmi ile akreditifli ödeme şekline hâkimiyetleri arasında bir ilişki olup olmadığı araştırılmış ve sonuçlardan hareketle önemli olduğu düşünülen bazı tespitler sunulmuştur. Ancak dış ticaret hacmi ve akreditif hâkimiyeti arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiyi işaret eden bulgular elde edilememiştir.

Çalışmanın diğer ayağında, akreditifli ödeme yönteminde rezerv kesintisinin muhtemel sebepleri incelenmiştir. İlgili konuda yapılmış olan önceki araştırmaların sonuçlarına göre rezerv sorunu yaşanma oranının en yüksek olduğu üç önemli belge sırasıyla; ticari fatura, konşimento ve sigorta poliçesi olduğundan, araştırmamız bu belgelere odaklı bir biçimde sürdürülmüştür. Bu bağlamda, şirketlerin dış ticaret hacmi ile akreditifli ödemede ticari faturalarda oluşan yanlışlar sebebiyle rezerv kesintisi yaşanması durumu arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı araştırılmıştır. Neticede, istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin var olduğu ampirik bulgulara ulaşılmıştır. Anket katılımcılarının verdikleri cevaplar spesifik olarak incelendiğinde yüksek dış ticaret hacmine sahip olan (mali gücü ve gelişmişliği yüksek olan) şirketlerin bu konuyla ilgili hiç sorun yaşamadıkları anlaşılmıştır. Gelişmişlik düzeyi ve buna bağlı olarak şekillenen kurumsallık seviyesinin giderek yükselmesi neticesinde, akreditifli ödeme seçeneğini kullanan şirketlerin daha az sorun yaşar hale geldikleri anlaşılmaktadır.

Rezerv kesintilerinin ana nedenlerinden biri olan konşimentolarda yapılan hatalar ile şirketlerin dış ticaret hacmi arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı ayrıca araştırılmış olup, var olan anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Diğer yandan, konşimentonun akreditif uygulamasında sıkça sorun yaşanan belgelerin başında geldiği şirketlerle yapılan birebir görüşmelerde özellikle dile getirilmiştir. Anket katılımcılarının verdikleri cevaplara bakıldığında ise, firmaların, ağırlıklı olarak “konşimentoda bulunması gerekli bilgilerin olmaması veya akreditif koşulları ile çelişmesi” ve “bildirim ve alıcıyla ilgili olan bilgilerdeki hatalar ve noksanlıklar” gibi nedenler dolayısıyla sorun yaşadıklarını ifade ettikleri görülmüştür.

Şirketlerin dış ticaret hacmi ile akreditifli ödemede sigorta poliçelerinde yapılan yanlışlar sebebiyle rezerv kesintisi yaşanması durumu arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı araştırılmış, herhangi anlamlı bir ilişkinin varlığını destekleyen bulgular elde edilememiştir. İstatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilememiş olmasına rağmen, anket katılımcılarının verdikleri cevaplar spesifik olarak incelendiğinde yüksek dış ticaret hacmine sahip olan (mali gücü ve gelişmişliği yüksek olan) şirketlerin bu konuyla ilgili hiç sorun yaşamadıkları anlaşılmıştır. Bu durum ödeme şekillerinin uygulamasında, kurumsallığın ve buna bağlı olarak artan bilgi birikimi/tecrübenin ne derece önem arz ettiğini göstermektedir.

Çalışmadan elde edilen bulgular ve yapılan değerlendirmeler bu doğrultudadır. Bu bağlamda, sorunların daha iyi anlaşılabilmesi ve uygulama pratikliğinin artırılması amaçlarına yönelik olarak, sorun yaşanan kısımlarda belgeler üzerinde görülebilen hataların ve yanlışların, dış ticaret şirketlerinin de yardımıyla örnek olarak detaylıca toplanıp arşivlenmesi ve bu veriler kullanılarak çözüm üretme çalışmalarının yapılması ve konu hakkında detaylı eğitimlerin verilmesi, uygulama geliştirme aşamasında faydalı sonuçlar sağlayacaktır. Çözüm üretme aşamasında, hataların önüne geçilebilmesi için iyi bir risk yönetimi stratejisi geliştirilmelidir. Bu sayede yapılacak çözüm analizleri ve uygun proaktif hata önleme yöntemlerinin geliştirilmesi yoluyla uygulamaya katkı sağlanabilecektir.

KAYNAKÇA

- Akın, Hakan; (2014), *Yeni İşimiz Dış Ticaret*, Elma Yayınevi, 10. Baskı, Ankara.
- Baker, W.; (2000), “Dealing with letter of credit discrepancies”, *Business Credit*, Vol. 102, No. 10.
- Bergami, Roberto; (2010), “*A Risk Management Approach for Export Letter of Credit Transactions.*” *The Vindobona Journal of International Commercial Law and Arbitration*, 14 (2). pp. 165-174. ISSN 1439-9741.
- Bergami, Roberto; (2007), “Will the UCP 600 Provide Solutions to Letter of Credit Transactions?”, *International Review of Business Research Papers*, Vol:3, No:2.
- Bergami, Roberto; (2006), “The Link Between Incoterms 2000 and Letter of Credit Documentation Requirement and Payment Risk”, *Journal of Business Systems, Governance and Ethics*, Vol:1, No:4.

- Birgili, E., Tunahan H., ve Dizkırııcı A.,S., (2005), "Akreditifli Ödeme ve İhracatçı İşletmelere Yönelik Bir Uygulama", MUFAD Muhasebe ve Finansman Dergisi, Cilt:28, pp.87-96.
- Burnett, R.; (2004), *Law of international business transactions*, 3rd edition, The Federation Press, Sydney.
- Boczko, A.; (2005), "International payment risk: what are the best methods to ensure that an importer in a territory new to your firm will honour its debts?", *Financial Management*, March, pp. 35-6.
- Bozkurt, Sevgi; (2006), *Akreditifin Uygulanması*, Seçkin Yayıncılık, Ankara
- Chatterjee, A.K.; (2001), "Letter of credit - how to secure your payment-be aware of potential traps in L/C payment", FAIDA - Newsletter on Business Opportunities from India and Abroad, Vol. II No. 7.
- Collins, M.; (2002), "Collecting your exporting dollars", *CanadaOne Magazine*, available at: www.canadaone.com/ezine/april02/exporting.html (accessed May 18, 2005).
- Corre, JI.; (2000), "Reconciling the old theory and the new evidence", *Michigan Law Review*, vol. 98, no. 8, pp. pp. 2548-53.
- Çınar, Hakan; (2005), *Pratik İthalat ve İhracat İşlemleri ve Dış Ticarete Finansman Teknikleri*, ARC Yayınları, İstanbul.
- Dolan, John F.; (2002), "Why high discrepancy rates do not discourage L/C use", *DC Insight*, Vol:8, No:3.
- Dölek, Ali; (2000), *AB Uyum Süreci Çerçevesinde Uygulamalı İthalat İşlemleri ve Örnekleri*, Beta Yayınevi, İstanbul.
- Ekici, Akın; (1995), *Akreditifin Hukuki Niteliği ve Tarafların Yükümlülükleri*, İstanbul,
- Gillette, CP.; (2000), "Comments on Ronald Mann's The role of letters of credit in payment transactions", *Michigan Law Review*, vol. 98, no. 8, pp. pp. 2537-2547.
- Gürtan, İbrahim N.; (2002), "İhracatçılar Yönünden Akreditif Uygulamaları", İstanbul Ticaret Üniversitesi Dergisi.
- Hinkelman, Edward G.; (2002), *Uluslararası Ödemeler, Akreditifler, Vesaik Karşılığı Tahsilâtlar ve Siber Ödemeler*, (Çev: KAPLANER, Berk), İstanbul.
- Karpen, L.; (1995), "Your Company's Ticket Abroad", *Nation's Business*, Vol. 83, No. 8, p. 47.
- Katz, AW.; (2000), "Informality As A Bilateral Assurance Mechanism", *Michigan Law Review*, vol. 98, no. 8, pp. pp. 2554-2573.
- Kavak, Kemal; (2000), *Akreditif İşlemleri ve Uygulamaları*, Ankara.

- Kaya, Arslan; (2002), *Belgeli Akreditifte Lehdarın Hukuki Durumu*, Beta Yayınevi, İstanbul.
- Kemer, Osman Barbaros; (2009), *İş Dünyası İçin Pratik Dış Ticaret İşlemleri*, Alfa Aktüel Yayınları.
- Kemer, Osman Barbaros; (2005), *Dış Ticaret Teknikleri Teori-Uygulama*, Alfa Akademi, İstanbul.
- Kizil, Ahmet ve Macide Şoğur; (1997), *İthalat-İhracat İşlemleri ve Muhasebesi*, Der Yayınevi, İstanbul.
- Kodalak, O., Topal B. ve Dizkırıncı A. S. (2015), “Dış Ticarete Akreditifli Ödemeler: UCP 600’e Göre Bankalarda Güncel Örnek”, *Journal Of Accounting, Finance and Auditing Studies*, Volume 1, Issue 3.
- Kula, Veysel; (2001), “Akreditif işlemlerinde evrak incelemesine ilişkin alternatif ilkelerin Etkileri”, *Afyon Kocatepe üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, Cilt:3, Sayı:1.
- Lombardini, Carlo; (2002), *Droit Bancaire Suisse*, Schultess Médias Juridiques, Geneve.
- Madura, J.; (2003), *International Financial Management*, 7th edition, South-Western, Mason, Oh.
- Mann, RJ.; (2000), “The role of letters of credit in payment transactions”, *Michigan Law Review*, vol. 98, no. 8, pp. pp. 2494-2536.
- Metha, R.; (1999), “Export letters of credit - eight steps to error free compliance”, *International Trade Forum*, no. 4, pp. 12-5.
- Mto Milletlerarası Ticaret Odası; (2007), *Akreditiflere İlişkin Bir Örnek Usuller ve Uygulama Kuralları* Yayın No: 600.
- Onursal, Erkut; (1996), *Dış Ticaret İşlemleri ve Uygulama*, Orta Anadolu İhracatçı Birliği, Ankara.
- Özalp, Abdurrahman; (2004), *Uluslararası Yeni Kurallar Işığında Dış Ticarete Teslim ve Ödeme Şekilleri, Genel ve Bankalar Uygulaması*, İstanbul.
- Pekcan, Erdoğan ve Erol Üçdal; (1992), *Bankalarda Dış Ticaret İşlemleri ve Uluslararası Kurallar*, İstanbul Üniversitesi Yayınları; 3679. Yüksekokul Yayınları; 2, İstanbul.
- Polat, Ali; (2008), “Uluslararası Ticarete Akreditifli Ödemeler ve UCP 600”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl:7, Sayı:13, Bahar 2008, s.209-222.
- Reisoğlu, Seza; (2005), “Hukuki Açından Akreditif ve Uygulama Sorunları”, *Bankacılar Dergisi*, Sayı 52.
- Schlesinger, V.; (2003), “The beleaguered letter of credit”, *Journal of Commerce*, vol. 4, no. 2, pp. 26-7.

- Sirpal, Rajeshwar; (2009), “Methods of Payment and Foreign-Exchange Risk Management Among Firms in Brunei Darussalam” *The Journal of Risk Finance*, Vol:10, No:4, pp.377-392.
- UİB (2015), UİB Üye Listesi, <http://www.uib.org.tr/tr/ihracat-ihracat-rakamlari-uib-ihracat-rakamlari-uyeler.html> (erişim tarihi: 17.11.2015).
- Ünüsan, Çağatay ve Murat Canitez; (2014), *Dış Ticaret İşlemler ve Uygulamalar*, Gazi Kitabevi, 9. Baskı, Ankara.
- TİM (2014), İhracatta İlk 1000 Firma, <http://www.tim.org.tr/tr/ihracat-arastirma-raporlari-ilk-1000-ihracatci-arastirmasi.html> (erişim tarihi: 17.11.2015).
- Toroslu, M. Vefa; (2000), *Çağdaş Finansal Teknikleri*, Beta Yayınevi, İstanbul.
- TÜİK (2016), İllere Göre Dış Ticaret, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1046 (erişim tarihi: 24.10.2016).
- Venedikian, HM and Warfield, GA.; (2000), *Global Trade Financing*, John Wiley & Sons Inc., New York.
- Weissman, I.; (1996), “Letters Of Credit - Doing Business in a Global Market”, *CPA Journal*, vol. 66, no. 1, pp. 46-9.
- Yeni, Coşkun; (2005), *Bankalar ve Dış Ticaret Firmaları İçin Uluslararası Ticarete Ödeme Yöntemleri (İngilizce Takviyeli)*, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul.
- Yılanlı, E. Haydar; (2003), *Dış Ticaret İşlemleri*, Beta Yayınları, İstanbul.

An Empirical Study On Firms' Command Over Transactions With Letter Of Credit And Formation Of Reserves Offset

Aykut ALABAYIR

Yalova University
Institute of Social Sciences
Yalova, Turkey
aykut.alabayir@gmail.com

Extensive Summary

The payment through letter of credit as a method of payment considered the most important one among the methods of payment used in foreign trade transactions, but subject to high likelihood of encountering problems is one of the common issues that foreign trade firms usually deal with. Reserve offsets arising in implementing this payment method may lead to serious unfavorable situations in the firms' financial positions by causing unexpected deviations in their budget balance. In this context, it can be said that the rate of encountering problematic cases in import credit practices in Turkey is relatively high as compared to the world average.

In this study, the firms' command in practice over payment through letter of credit and the situations in which they experience problems of reserves offset have been investigated. For this purpose, the data have been collected through a questionnaire study conducted by making face-to-face interviews with the authorized persons of 42 corporations which are located and currently operate in the big industry zones of Bursa, the second city in terms of foreign trade performance for the years 2014, 2015 and 2016. In light of the responses given by these firms operating in various manufacturing sub-sectors, any potential connections between the respondents' certain characteristics such as volume of foreign trade as a measure of firm's financial power and level of development, and the special variables included have been argued and tested with four main hypotheses via available statistical techniques in order to reach remarkable functional conclusions. The results of the analyses carried out within the scope of the study provide no sufficient evidence suggesting a statistically significant relationship between command of transactions through letter of credit and the frequency of living problems about reserves offset.

On the other side, in the coverage of the study is an examination of possible reasons why firms live troubles related with reserves offset. According to the results of the previous research done on this topic, among the foremost three documents for which the frequency of living reserves offset problems has been relatively high are commercial invoice, bill of loading, and insurance policy, so the focus of our study is on these three documents. Our empirical findings supply sufficient evidence suggesting a statistically significant connection between foreign trade volume and living reserves offset problems due to misapplications in commercial invoices. Moreover, the firms with relatively high volumes of foreign trade are less likely to encounter such problems.

Also, no significant connection could be suggested between foreign trade volume and lived problems caused by wrong applications in using bill of lading. Similarly, our findings present no sufficient proof to be able to conclude a significant relationship between foreign trade volume and problematic cases in use of insurance policies. On the other hand, the data show that the firms with high volumes of foreign trade had no reserves offset problems in both cases.